

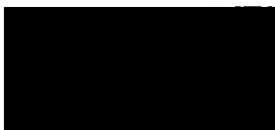

Ministerstwo Energii

Departament Górnictwa i Hutnictwa

\$Znak sprawy.\$InicjałyAutoraDok

Warszawa, 2026-05-18

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na wystąpienie przekazane przez Rzecznika Praw Obywatelskich według właściwości, dotyczące podnoszonego naruszenia art. 2 oraz art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 483, ze zm.) poprzez utrzymywanie szczególnych rozwiązań prawnych w sektorze górnictwa węgla kamiennego, przedstawiam stanowisko w przedmiotowej sprawie. Jednocześnie uprzejmie informuję, że Pana wystąpienie zostało zakwalifikowane jako petycja, z uwagi na jego przedmiot obejmujący postulaty działań o charakterze ogólnym (systemowym).

Na wstępie należy wskazać, że regulacje, do których odnosi się autor, nie mają charakteru uprzywilejowania określonej grupy zawodowej w rozumieniu arbitralnego przyznania jej dodatkowych korzyści, lecz stanowią element kompleksowego systemu ośłonowego, wdrożonego w związku z procesem restrukturyzacji oraz stopniowego wygaszania sektora górnictwa węgla kamiennego energetycznego. Rozwiązania te są bezpośrednio powiązane z realizacją polityki transformacji energetycznej państwa, wynikającej zarówno z uwarunkowań krajowych, jak i zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności związanych z członkostwem w Unii Europejskiej. Ich zasadniczym celem jest łagodzenie skutków społecznych procesu odchodzenia od wydobywania węgla kamiennego energetycznego, a nie uprzywilejowanie pracowników tego sektora.

Geneza omawianych instrumentów sięga wieloletniego procesu restrukturyzacji górnictwa, który rozpoczął się w latach 90. XX wieku i był kontynuowany w kolejnych dekadach. Sektor górnictwa węgla kamiennego charakteryzuje się wysoką koncentracją zatrudnienia w określonych regionach, w szczególności na obszarze województwa śląskiego, w zachodniej części województwa małopolskiego oraz w województwie lubelskim, a w przeszłości także na terenie dzisiejszego województwa dolnośląskiego, co powoduje, że jego restrukturyzacja wiąże się z ryzykiem poważnych konsekwencji społecznych, takich jak bezrobocie strukturalne, destabilizacja lokalnych rynków pracy czy pogorszenie sytuacji społeczno-gospodarczej całych regionów. W przeszłości przykładem takiej negatywnej sytuacji były obszary degradacji społecznej, które powstały po zakończeniu wydobywania w Dolnośląskim Zagłębiu Węglowym, w szczególności w Wałbrzyskim Okręgu Węglowym. W związku z tym, obecnie proces wygaszania wydobywania został zaplanowany jako rozłożony w czasie, a jego realizacji towarzyszą instrumenty ośłonowe, takie jak mechanizmy umożliwiające wcześniejsze zakończenie aktywności zawodowej tj. urlopy

górnictwa czy urlopy dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla albo jednorazowe wypłaty pieniężne. Narzędzia te stanowią standardowy element polityki publicznej stosowany w przypadku restrukturyzacji dużych sektorów gospodarki.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia zasady równości wobec prawa, należy podkreślić, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego zasada ta nie oznacza konieczności jednakowego traktowania wszystkich podmiotów, lecz dopuszcza różnicowanie ich sytuacji prawnej, o ile znajduje ono uzasadnienie w istotnych cechach oraz pozostaje w racjonalnym i proporcjonalnym związku z celem regulacji.

W analizowanym przypadku taka przesłanka występuje. Pracownicy sektora górnictwa węgla kamiennego znajdują się w szczególnej sytuacji, polegającej na objęciu ich systemowym procesem wygaszania zatrudnienia w ramach decyzji o charakterze publicznym, wynikających z polityki państwa. Restrukturyzacja tego sektora, ze względu na jego koncentrację regionalną oraz skalę zatrudnienia, wiąże się z ryzykiem poważnych skutków społecznych, takich jak bezrobocie strukturalne czy destabilizacja lokalnego rynku pracy. Różnicowanie ich sytuacji względem pracowników innych sektorów ma zatem charakter racjonalny, pozostaje w bezpośrednim związku z celem regulacji oraz jest proporcjonalne. W konsekwencji nie można uznać, że dochodzi do naruszenia art. 32 Konstytucji RP.

Analogicznie, zarzut naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej nie znajduje uzasadnienia. Zasada ta, wyrażona w art. 2 Konstytucji RP, obejmuje nie tylko postulat równego traktowania, lecz również nakłada na państwo obowiązek podejmowania działań łagodzących skutki procesów gospodarczych dotyczących określone grupy społeczne. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny, zasada sprawiedliwości społecznej dopuszcza różnicowanie sytuacji prawnej podmiotów w celu ochrony grup szczególnie dotkniętych zmianami gospodarczymi. Instrumenty ostonowe dla pracowników górnictwa stanowią realizację tej zasady, gdyż umożliwiają rozłożenie kosztów transformacji energetycznej w sposób bardziej zrównoważony i zapobiegają ich koncentracji wyłącznie na jednej grupie zawodowej. Brak takich mechanizmów prowadziłby do gwałtownego wzrostu bezrobocia i pogłębienia nierówności społecznych, co pozostawałoby w sprzeczności z konstytucyjną zasadą sprawiedliwości społecznej.

Odnosząc się do argumentów ekonomicznych podniesionych w petycji, należy wskazać, że nierentowność części sektora górnictwa węgla kamiennego stanowi jedną z przyczyn jego stopniowego wygaszania, a nie argument przeciwko stosowaniu instrumentów ostonowych. Świadczenia te nie są bowiem formą gratyfikacji za wyniki ekonomiczne, lecz elementem zarządzania procesem transformacji. Ich celem jest ograniczenie negatywnych skutków społecznych i gospodarczych, które w przypadku ich braku byłyby znacznie wyższe, zarówno z punktu widzenia wydatków publicznych, jak i stabilności rynku pracy.

W zakresie zarzutu dotyczącego obejmowania świadczeniami osób niewykonujących pracy w warunkach szczególnych należy podkreślić, że regulacje dotyczą pracowników przedsiębiorstw górniczych jako całości. Funkcjonowanie kopalń wymaga nie tylko pracy fizycznej pod ziemią, lecz także szerokiego zaplecza technicznego, administracyjnego i organizacyjnego. Proces restrukturyzacji obejmuje całe przedsiębiorstwa, a nie wyłącznie wybrane grupy pracowników, co uzasadnia objęcie instrumentami ostonowymi również

tych osób, których praca nie polega bezpośrednio na urabianiu złoża. Jednocześnie warunki nabywania uprawnień są określone w sposób szczegółowy w przepisach prawa i nie mają charakteru dowolnego.

Nie znajduje również uzasadnienia porównanie świadczeń przewidzianych w sektorze górnictwa do odpraw wynikających z przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2025 r. poz. 277, ze zm.), czy też ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. z 2025 r. poz. 570, ze zm.). Wspomniane odprawy odnoszą się do indywidualnych stosunków pracy i mają charakter standardowy, natomiast rozwiązania stosowane w górnictwie stanowią element szerokiej polityki publicznej, której celem jest zarządzanie procesem transformacji całego sektora gospodarki. Z tego względu porównywanie tych dwóch kategorii świadczeń nie jest zasadne.

Należy również podkreślić, że proces wygaszania górnictwa węgla kamiennego pozostaje w ścisłym związku z zobowiązaniami międzynarodowymi Rzeczypospolitej Polskiej, w tym wynikającymi z polityki klimatycznej Unii Europejskiej. W tym kontekście instrumenty osłonowe stanowią istotny element zapewnienia społecznej akceptowalności transformacji energetycznej i są rozwiązaniem stosowanym również w innych państwach członkowskich.

Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, że obowiązujące regulacje dotyczące świadczeń dla pracowników sektora górnictwa węgla kamiennego mają uzasadnienie konstytucyjne, społeczne i ekonomiczne, stanowią element odpowiedzialnej polityki państwa w zakresie transformacji energetycznej oraz nie naruszają ani zasady równości wobec prawa, ani zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji brak jest podstaw do podjęcia działań postulowanych w petycji.

Z wyrazami szacunku

Ilona Malik

Dyrektor Departamentu

2026-05-18

Do wiadomości:

1. Pan Marcin Wiącek - Rzecznik Praw Obywatelskich

Załącznik:

1. Klauzula informacyjna RODO

